

Johann Christian Burgmann

**Pro-Rector Hibernvs Ioann. Christian. Bvrgmann, S. S. Theol. D. ... Pascha
Anastasimon Dormientvm Primitiis 1 Cor. XV. 20. 23. Christo Redivivo Sacrvm,
Civibvs Academicis ... Pie Transigendvm Qvam Adsidve Commendat**

Rostochii: Typis Ioann. Iacobi Adleri, [1749?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1004035829>

Druck Freier Zugang

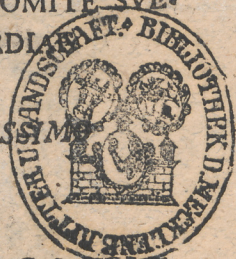
F. 512.

—
1749. Osterm

~~A1-1256.~~^{301.}

071.1749

RECTORE ACAD. MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO FRIDERICO,
DVCE MEGAPOLITANO,
PRINCIPE VANDALORVM, SVERINI AC RACEBVRGI, COMITE SVE-
RINENSI, TERRARVM ROSTOCHII ET STARGARDIAE
DOMINO,
PRINCIPE AC DOMINO NOSTRO CLEMENTISSIMO

PRO-RECTOR HIBERNVS
IOANN. CHRISTIAN. BVROGMANN,
S. S. THEOL. D. ET PROF. P. O., FAC. THEOL. h. DECANVS,
ET AD AED. SP. S. PASTOR,

PASCHA ANASTASIMON
DORMIENTIVM PRIMITIIS

1 COR. XV. 20. 23.

CHRISTO REDIVIVO
SACRVM,

CIVIBVS ACADEMICIS O. O. HONORATISSIMIS
PIE TRANSIGENDVM
QVAM ADSIDVE COMMENDAT.

ROSTOCHII,
TYPIS IOANN. IACOBI ADLERI, ACAD. TYPOGRAPHI.

M. 1256 301.

* * * * *

Sacra recolimus, quae Duci vitae a morte reduci dedicata, Paschatis nomine communiter insigniuntur. Fluctus in simpulo cient, qui hanc adpellationem tot Saeculorum vsu & sermone tritam exagitant, velut CHRISTI resurgentis festiuitati minus adcommodam (a) Nomen quidem, s. hebraicum, s. potius chaldaicum, rectius a praetergrediendo, seu, quod GVSSETIVS (b) maault, transiliendo, quam a condonando, vt Karaei sentiunt, (c) ipso SPIRITV S. indice, *Exod. XII. 27.* deductum, sensu grammatico huc non quadrat; sed vocabula vsu, quam etymo potius aestimanda esse, quis ignorat? Nec tam ad vocis originem, nisi per adusionem, quam ad rei mysterium digitos intendisse, crediderim, Patres Graecos & Latinos, qui Pascha per passionem CHRISTI interpretati sunt, (d) Qui primitiuae ecclesiae statas rediuiui CHRISTI ferias primi dederunt, iis non alia de caussa, etymo dimisso, Paschatis titulum indere voluerunt, aut potuerunt, quam vt eodem festum designent christianum, quod Paschatis Iudaici vicem subeat, quemadmodum PAVLVVS baptismam, circumcisionem CHRISTI vocat, quoniam in huius locum, illud N. T. Sacramentum successit, *Col. II. v. 11. 12.*; aut prout ius sacrorum vulgo salutatur ius episcopale, quod episcopi sibi quondam insolenter arrogauerant, suoque sibi iure Principes Protestantes vindicarunt. Etenim Romanae ceterarumque Europae ecclesiarum antistites, quos peculiare resurrectionis CHRISTI festum primos instituisse, eique diem Dominicam dixisse, in confesso est, non alio consilio id Pascha adpellitarunt, quam vt illud Iudaeorum opponerent Paschati, ab eorumque societate non solum die, sed & nomine ad christianorum sacra relato, longius se remouerent. Ipsi Graeci praeter pascha *σαρασσιμων* celebrarunt *ἀναστάσιμον*, CHRI-

A 2

STO

- (a) Vid. ANT. BYNAEVVS *de morte I. C. L. I. C. 1. p. 13. sqq.* praesertim § 30.
 (b) *Comment L. Ebr. p. 1312. : dele transit, retine transiit.*
 (c) conf. IO. GOTH SCHVBARTI *Dissertationes de secta Karaeorum 1701.* coniunctim editae C. IV. §. XIII. p. 133. sqq.
 (d) v. g. TER FVLLIANVS *aduers. Iudaeos C. X. Opp. ed. 1641. p. 222., & GREGORIVS NAZIANZENVVS, pro quo disputat CASAYBONVS Exercit. adu. BARONIVM n. XIII. p. 242.*

STO reuiuifcenti confecratum, & a Pafchate Iudaico die fimul diftin-
ctum. Perfuadere hanc illis denominationem facile potuit Iudaici Pa-
fchatis penitior confideratio, & cum refufcitatione CHRISTI facta com-
paratio. Iudaici Pafchatis natales nobis aperit S. codex, in Aegypto
quaerendos. Sub exitum namque ex hac terra DEVS feftum illud fan-
xit, tamquam anniuerfarium, quouis anni ecclefiastici mense primo,
Abib feu Nifan, eiusdemque die XIV. (fi tempus maftationis & cele-
brationis ordinariae fpectes) ab Ifraelitis repetendum. Innexum ei
fuit, fi a Pafchate Aegyptiaco difcedas, feftum azymorum, cum quibus
agnus Pafchalis comendendus erat; ab eo tamen feperatum, utpote per
feptiduum a die XV ad XXI eiusdem mensis decurrens. (e) Potif-
tiffimum huius folemnitatis beneficium fuit facrificium praeterireficum,
a quo hoc feftum praecipue denominatum eft. (f) Agnus namque
Pafchalis, tamquam alterum V. T. Sacramentum, fide uelcentibus remif-
fionem peccatorum obfignauit, Ifraelitarum Aegyptiacorum domos
fanguine adfperfas a percuffore defendit, eosque mox in libertatem ad-
feruit. *Hebr. XI. 28.* Vtrumque feftum, tam Pafchatos, quam azymo-
rum, beneficiorum atque officiorum fpiritualium umbra fuerunt. Etenim
agnus Pafchalis CHRISTVM; illius maftatio huius paffionem & mortem;
comeltio fpiritualement manducationem, non sacramentalem S. coenae; li-
beratio a percuffore & feruitute Aegyptiaca, immunitatem ab ira DEI &
morte; azyma pietatis finceritatem & ueritatem repraesentarunt, *1 Cor.*
V. 7. 8. (g) Exiftimari hinc potest de Pafchate christianorum, quod
hi in Iudaici locum fuffecerunt; fed diuerfo refpectu. Orientales Iu-
daeis uiciniores, pafcha eadem cum his die, ac in memoriam paffionis,
& mortis CHRISTI, ut & S. coenae peregerunt (h). Occidentales con-
tra a Iudaeorum commercio longius feiuncti, ne quid cum iis commu-
ne habeant, diem dominicam, qua CHRISTVS reuixit, Pafchati, idque
CHRISTO refurgenti deftinarunt. Vtrique feriis fuis, ut ut die, fco-
po & die diftinctis, idem Pafchatis nomen impofuerunt; nec iniuria. Il-
li

(e) vid. BOCHARTVS *Hierozyici Part. I. L. II. Cap. L. integro*, &, qui in-
ftar omnium effe potest, uir doctrina, meritis, annis maxime uenera-
bilis D. D. CARPZOVIVS *Apparatu Antiquit. p. 394. fqq.*

(f) D. SEB. SCHMIDIVS *de Pafch. P. III. C. I. p. 275.*

(g) IO. MEYER *de origine & cauffis feftorum Iudaicor. C. VII. p. 191. fqq. ed.*
Amft. 1693., & WITSIVS *Oecon. foeder. Dei L. IV. C. IX. §. 35. p. 623. fqq.*

(h) SVICERVS *ibef. Ecclef. T. II. p. 622. fqq.*

li CHRISTVM crucifixum & mortuum, quem agnus paschalis adumbravit, & S. synaxis in memoriam reuocat; hi liberationem spiritualem, quam Israëliitarum praeteritio & eductio significarunt, tamquam fructum resurrectionis CHRISTI, *Ephes. II. 5. Col. II. 13. 14.* respexerunt. Hanc rationem, cur festum resurrectionis Pascha dictum sit, reddit CEOLFRIDVS, abbas, litteris ad regem NAITANVM datis (i): *Votiuu paschae nostrae festa celebramus, vt indicemus, nos non cum antiquis excussum Aegyptiae seruitutis iugum venerari; sed redemptionem totius mundi (quae in antiqui DEI populi liberatione praesfigurata, in Christi autem resurrectione completa est) deuota fide ac dilectione colere.* Quam denominandi rationem cum nos, relicta deriuatione, sequamur, resurrectionis CHRISTI festo Paschatis nomen tribuentes, quo iure nobis id vitio dari, aut in errorem imputari queat, vix adparet. Declarari hinc possunt dissensiones inter Ecclesias Asiaticas & Europaeas de Paschate, Saec. II. & III. Episcopi Romani factu concitatae, & non nisi Saec. IV. Conciliis, Nicaeno atque Antiocheno terminatae. Scilicet cum Europaei soli Dominicae, qua CHRISTVS e sepulchro egressus est, Paschatis nomen & festum sacrum esse iuberent, nec aliud cognomine festum cum Iudaeis commune ferre cuperent: Asiatici praeter singulos dies dominicos, resurgentis Saluatoris memoriae dicatos, nullum aliud peculiare resurrectionis festum celebrarunt, solum passionis & mortis CHRISTI festum, cui eundem cum Iudaeis diem adsignabant, Paschatis nomine censentes. (k) Ex quibus intelligitur, de nomine quidem, non autem solo, tum concertatum fuisse, nec litem hanc in meram abiisse logomachiam. Interim dum vtraque pars apostolorum auctoritatem, Europaei PETRI & PAVLI; Asiatici IOANNIS & PHILIPPI in causae praesidium excitarunt, sequiori aeuo disputatum est, num Pascha N. T. ab apostolis profectum sit? Libri symbolici (l) id affirmant; sed fide decreti apostolici, quod EPIPHANIVS (m) producit, nec constitutionibus apostolicis, quae hodie circumferuntur, labefacta-

(i) Recitat haec verba Beda *L. V. Hist. Eccles. C. XXII.*

(k) Duo Asiaticorum Paschata memorat EVSEBIVS *de vita Constantini M. Lib. III C. XVIII. p. 493.* quia procedente tempore dies etiam Dominic quae memoriam CHRISTI patientis exceperit, Paschatis nomine venit.

(l) *Apol. A. C. p. 154.*

(m) *Adu. haereses, n. LXX. contra Audianos, p. 368.*

ri potest (n). Repugnare tamen videtur SOCRATES (o), qui festum & tempus Paschale a consuetudine inolira, non lege apostolica accessit, & tam de Orientalibus, quam Occidentalibus, qui ad traditionem apostolicam se receperunt, pronuntiat: *neutri tamen ad huius rei confirmationem scriptum aliquod testimonium proferre possunt.* Ipse vero nec Asiaticos nec Europaeos mentitos esse, cum Vener. D. D. MOSHEMIO (p) dixerim, cum fieri potuerit, vt legati Seruatoris hanc varietatem grauissimis de caussis imperauerint. Persuadet id mihi EVSEBIUS (q), tot testes & testimonia, quibus apostolica traditio confirmata sit, dinumerans. SOCRATEM etiam cum EVSEBIO in concordiam redigi haud aegre posse, reor, quandoquidem ille differit de lege, eaque vniuersali & perpetua; hic de ordinatione diuersa, diuersis locis commendata, qualem olim ab apostolis, sicut hodie a christiano magistratu, salua libertate, praescribi poruisse, lex N. T. ecclesiastica generalis I Cor. XIV. 40. dubitare nos non finit. VICTORIS quidem, episcopi romani, non immerito culpatur animus impetuus & arrogans, qui Orientalibus Occidentalium diem obtrudere conatus, obnitentes bruto fulmine percussit; sed nec Orientales laudandi sunt, adeo difficiles, morosi, suaeque consuetudinis tenaces, vt ne concilii quidem Nicaeni Oecumenici, sententiae cedere, pristinumque morem abrogare voluerint. Nos certe nostra vtimur libertate, Synodi Nicaenae canonis insistentes, & paschati christiano s. resurrectionis festo, diem Dominicam, eamque, quae nos a Iudaeis diuidat, statuentes. Id autem, quod princeps est, prae ceteris curemus, festi laetissimi beneficia ad animum altius reuocantes. Quorum non postremum esse resurrectionem ad vitam beatam, testis est PAVLVVS I Cor. XV. 20. 23. : *Iam vero Christus resuscitatus ex mortuis est, primitiae dormientium factus. Quilibet in proprio ordine: primitiae Christus; deinde qui Christi, in aduentu ipse.* Insinuatur his verbis resurrectionis Domini, tam veritas, quam ad nostram

(n) conf. laudati D. D. CARPZOVII exerc. theol. de synagoga cum honore sepulta, praef. D. SONNTAGIO olim habita Sect. I. §. X. p. 19. sqq. nunc ad calcem apparat. antiquit. recusa p. 793. sq., & Ven. DD. BAVMGARTEN Erleuter. der symbolisch. Schriften p. 98. 99.

(o) Hist. Eccl. L. V. C. XXII. p. 283-285.

(p) Instit. Hist. Christ. antiq. p. 233.

(q) Hist. Eccles. L. V. C. XXIII. XXV. p. 190-194.

stram resurrectionem relatio. Veritatem illius significaturus Aposto-
lus inquit : *Iam Christus ex mortuis resuscitatus est.* Adstruxerat prae-
cedentibus eam, partim directe, prouocans ad diuinam institutionem,
V. T. praedictionem, rediuiui adparitiones, propriam tandem experi-
entiam, v. 1. 3. *sqq.* : partim indirecte, ostendens v. 13. *sqq.* conse-
claria noxia, quae negatam Saluatoris resurrectionem necessario nexu
comitentur (r). Quibus copiose deductis, concludit : *iam vero Chri-
stus resuscitatus ex mortuis est.* Quasi dicat : indissimulabile itaque est,
CHRISTVM vere surrexisse, s. vt optime Vener. Dn. D. HEVMAN-
NVS conuertit : *Nun aber ist (es gewiss, dass) Christus von den Todten
aufserwecket worden.* Pertinet nimirum resurrectionis CHRISTI ve-
ritas ad *τὰ πρῶτα*, v. 3., quae euangelium de CHRISTO tradit, quibus
religio Christiana innititur, fiducia sustentatur, consolatio & spes con-
firmantur. Ea de causa primi euangelii praecones, apostoli, testes se
vocant resurrectionis CHRISTI, *Act. III. 15. X. 41.*, eamque animo
complectendam, & continuo retinendam commendant, *Rom. X. 8. 9.
10., 2 Tim. II. 8.* Contra Iudaei & Graeci, quibus CHRISTVS cru-
cifixus scandalum & stultitia praedicatus est, *1 Cor. II. 23.*, reditum IE-
SV Nazareni in vitam explodunt, id omni conatu agentes, vt gloriam
vitae receptae, quae scandalum adceptum tollit, stultitiam crucis ima-
ginariam dissipat, eripiant eidem. Vere AVGVSTINVS : (f) *mortu-
um Christum & pagani credunt : resurrexisse autem Christum propria fides
est christianorum.* Paganis aperte se SPINOZA adsociat, litteris adOL-
DENBVRGIVM scribens : (t) *Christi passionem, mortem & sepulturam
tecum literaliter adcipio (adfirmo) ; eius autem resurrectionem allegori-
ce (nego).* Vt impietati speciem induant, nil relinquunt intentatum.
Vt praeteream, quae ex S. litteris corraduntur, v. g. praedictioni
Matth. XII. 40, euentum non respondisse, mox CHRISTVM fraudis,
mox eius discipulos s. stupiditatis s. imposturarum coarguunt. CEL-
SVS, philosophus s. Epicuraeus, s. Eclecticus, omnes has strophas in
partes vocauit, huc illucue diuagans, ne rima desit ad elabendum (v).
Ple.

(r) vid. D. GOTTFR. OLEARII, *demonstratio Apostolica resurrectionis I. C.*
ex 1 Cor. XV. 3. sqq., quae adhaeret obseruat. S. ad *Matth. p. 741. sqq.*

(f) contra FAVSTVM Manich. L. XVI. C. XXIX. Opp. T. VI. p. 409.

(t) *Epist. XXV. Opp. posthumor. p. 458.*

(v) ORIGENES *de Verit. R. C. adu. CELSVM L. II. C. IX. p. 224. sqq. 234.*
not. 10. edit. MOSH.

Plerique habent, quae in testibus requirant. IS. OROBIO, Iudaeo inclinantis superioris saeculi Hispano, non sufficiunt homines aliqui, iique priuati (x). TH. WOOLSTON (y) historiam resurrectionis incredibilem putans, quaerit, cur CHRISTVS, si vere reuixisset, proceribus & populo conspiciendum se non praebuerit? Adderem Anonymum Gallum (z), nisi paullo ante supplicium nefarias schedas retractasset. Quid his autem immorari adtinet, quae a viris doctis solide profligata sunt? (a) Intermittere tamen nequeo, quin famosum illum EDELMANNVM in scenam producam, vt ex hoc quoque specimine innotescat, sycophantam vanissimum, detractis cauillis, conuitiis, disteriis, non tam desipere, quam furere. Summa gerrarum blasphemarum huc redit. 1. CHRISTVM, teste PETRO I *Ep. III. 18.* secundum Spiritum, non secundum carnem, h. e. metaphorice, resurrexisse (b). 2. (a) PETRVS subiectum quod, de quo disserit, in duas diuidit naturas, adserens, CHRISTVM iuxta humanam naturam, tamquam subiectum quo, interfectum; in Spiritu, s. per diuinam naturam viuificatum esse. Mors etenim, quatenus animae corporisque dissolutionem inuoluit, non ad Diu. naturam formaliter spectat, sed solam humanam, tam ratione animae, quam corporis consideratam. Viuificatus autem CHRISTVS est non secundum Diuinitatem, quae formaliter mortem nec oppetierat, nec opperere, adeoque nec viuificari potuit; Sed per diuinitatem, cuius virtute sibi vitam ipse reddidit. (b) Ineptit EDELMANN, spiritum de anima CHRISTI explicans. Quamquam enim CVDWORTHVS & WHISTONVS, diuerso tamen instituto, spiritum in s. litteris obuium, ad Platonicorum exigant principia, indeque vel de corpore subtiliori, vel de anima rationali sensitiuae opposita accipi-

(x) LIMBORCHIVS collat. *de veritate R. C. cum Iudaeo* p. 132.

(y) *Nachricht von einer Hällischen Biblioth. P. VI. p. 489.*

(z) vid. ed. Germ. s. t. *Die wahre Religion oder Religions-Prüfung C. IV. S. IX. p. 116. fqq.* Autorem, quem antea nemo cognouerat, vocari de la SERRE, nunc constat.

(a) comp. DITTON *de verit. R. C.*, & qui hoc recentior est, D. THOM. SHERLOCK, Episc. hodie Londinensis, libro anglico idiomate. WOOLSTONO 1730 opposito, & Germanice traducto, s. t. *Gericht Verhör der Zeugen der Auferstehung Iesu.* Addatur Reu. H. W. PALM *Iesu Weissheit in Offenbarung seiner Auferstehung.* 1744.

(b) *im Glaubens-Bekennniß* p. 190. 191.

cipiant, ab aliis tamen satis superque (c) ostensum est, locutiones eiusmodi a S. codice prorsus alienas esse, huic autem dicto minime convenire. Nam carne, quae, ut antea monui, integram CHRISTI humanitatem denotat, anima eius comprehenditur, *Iob. I. 14., Rom. IX. 5.* Itaque Spiritus nomine, quando is carni CHRISTI opponitur, non nisi diuina illius natura aut vis, perpetua Scripturae phrasi intelligitur, *Rom. I. 3. 4. I Tim. III. 16. (d) 2. CHRISTVM*, cum ex temporum & animorum conditione, mortem sibi imminentem, diuinaverit, resurrectionem quidem praedixisse, sed linguam Prophetarum *Hof. VI. 2.* imitatum, instantem a miseria liberationem, s. resurrectionem impropriad, non carnalem putasse. (e) *Re.* Quis sane mentis homo ita colligit? viuificatio nonnumquam tropice sumitur; ergo semper, certe h. l. ! Prophetarum homines calamitatibus oppressos consolaturi, mortui eos conferunt viuificandis; ergo CHRISTVS suam praedicens resurrectionem, quae mortem & sepulturam proprie dictam infecutura sit, de viuificatione metaphorica verba facit ! Adderem, CHRISTI resurrectionem cum nostra copulari, & hanc ab illa tamquam causa deriuari; sed haec omnia ridebit empaecta, cui Scr. S. deprauata, apostoli mendaces, & fidei dogmata Theologorum deliria censentur. 3. resurrectionem CHRISTI secundum Spiritum nil aliud innuere, quam ipsius carnem s. mortem, quae animam ex cruce pendentis, omni subduxerit malo. (f) Homini mente capto excidisse, quis dubitauerit, sequentia: *Der Tod, aus welchen der edle Geist vnser Iesu, nicht erst am dritten Tage, sondern schon am Creutze auferstanden, das war sein Fleisch, welches bei den alten, und sonderlich bei den Iuden der Tod genennet wurde. Denn wenn der Geist des Lebens aus dem Fleische dahin ist, so liegt ia der Tod, vor vnser aller Augen, an dem verblichenen Körper da, vnd der Geist ist aus demselben auferstanden, vnd aller Quaal, die er in demselben noch länger hätte ausstehen müssen, auf einmahl entrissen.* Quis vel fando inaudiuit, carnem, mortem, viuificationem s. resurrectionem, eiusdem

B

(c) Ven. MOSHEMIVS obseruat. ad CVDWORTHII *systema intellectuale* p. 1076. sq. & Reu. WOLLE *de abusu Platonico 3 hominis partium in explanatione N. T.* §. XII. p. 21. sqq.

(d) IO. PHIL. STORRIVS *de vocum carnis & spiritus, cum de ipso Christo dicuntur, genuino sensu & usu* p. 50. 51.

(e) l. c. p. 200. (f) p. 201.

potestatis esse vocabula, in eademque oratione synonymice permisceri. Si CHRISTVM consulas, corpus idem, quod destructum fuit, rursus excitandum est, postquam sepulcro illarum triduum quieverat, *Io. II. 19. 21. Matth. XII. 40*; sed iuxta EDELMANNVM spiritus, non corpus; articulo mortis, non tertia die; a miseris liberandum, non vitae redonandum fuit. Taedet naeniarum, quibus non nisi mentis emotae homines fidem adhibeant. Sanctius est nobis testimonium SP. S., eodemque actorum Euangelistarum & Apostolorum, qui tamquam testes *αποστόλων* veritatem resurrectionis confirmant, vno ore cum PAVLO nobis adclamantes: Christus ex mortuis resuscitatus est. Corroborat id Apostolus *primitiarum* nomine, quod *v. 20.* ei tributum, & *v. 23.* declaratum, resuscitationis CHRISTI ad nostram relationem, simul ostendit. Tractat videlicet PAVLVS de resurrectione Domini, tamquam principio, ex quo carnis nostrae resurrectio nascatur & noscatur. Constituit namque eos refellere, qui Corinthios confundebant, mortuorum resurrectionem in dubium vocantes, *v. 12.* Quem in finem *ἵνα πρῶτον* euangelii, Corinthiis adnunciati, repetit, & in his CHRISTI maxime resurrectionem, idoneis rationibus communitam. Vterius cum CHRISTI vita, corporis nostri resurrectionem tam arte cohaerere docet, vt, illa posita, haec quoque ponatur; illa vero negata, haec pariter negetur. Quibus disputatis concludit: *Christus resuscitatus est ex mortuis, primitiae dormientium factus.* Verbum *ἐγέρθη* omittunt nonnulli codices, Patres, versiones, teste MILLIO (g). Sine sensus discrimine id fieri, adnotant WHITBY (h) & WOLFIVS (i), qui receptam tamen lectionem tuentur. Insuper, vt cel. CHRISTIAN. SCHOETTGEN (k) opinatur, per prolepsin obiectio cuiusdam aduersariorum, quos SCHOETTGEN non adpellat; Ven. MOSHEMIVS (l) autem Iudaeos esse credit, TRIGLANDIVM, & SCHOETI TGENIVM testes excitans: *Dieser Beweis des Apostels konnte von den iüdischen Lehrern angefochten werden, oder vielmehr die iüdischen Lehrer konten aus ihren ange-*

(g) *ad h. l. p. 500. ed. Oxon.*

(h) *Exam Variant. lection MILLII, ed. Lugd. p. 255.*

(i) *Curis Philol. & Crit. ad h. l. p. 531. 532.*

(k) *horax. hebraic. & talmudic. in N. T. T. I. p. 661.*

(l) *Erklärung des Briefes Pauli an die Gemeine zu Corinth, ad h. l. pag. 952.*

angenommenen alten Meinungen zu zeigen sich unterstehen, dass dieser Beweis sie nicht entwafne. Die Iuden glauben von langen Zeiten, dass die Auferstehung der Todten gleich auf die Ankunft des Messias, folgen werde &c. IAC. TRIGLANDIVS, enarratis Karaitarum & Rabbanitarum diffidiis, sigillatim R. SAADIAE rationibus pro traditionibus, quibus opus sit ad notitiam vltimi termini redemptionis, quaeque illi contermina est, resurrectionis mortuorum, subiungit (m), Messiae redemptionem cum resurrectione mortuorum a Iudaeis coniunctam, duplicem Apostolorum aetate peperisse errorem, quo quidam secundum CHRISTI aduentum protinus instare; alii iam dudum factam resurrectionem esse, sibi persuaserunt. Neque tamen ad nostrum caput haec refert, sicut nec SCHOETTGENIVS, alibi (n)inquirens: Iudaei cum aduentu Messiae saepenumero coniungunt resurrectionem mortuorum. Inde forte quidam, qui Christum Messiam esse crediderunt, eo delapsi sunt, ut resurrectionem iam factam esse docuerint. Occasionem illis fortasse dare potuit illa Euangelistarum narratio, quod tempore passionis Christi sanctorum corpora ex sepulcris resurrexerint, multisque adparuerint. Mox vero subiicit: Sed hae coniecturae sunt, quibus nihil definitum. Neque hanc suspicionem, alioquin non contemnendam, h. l. vltra coniecturam adfurgere, putem. Possunt apostoli verba sine obiectione & occupatione intelligi, si dicas, probationem factam excipere declarationem vberiore v. g. ordinis, qualitatum corporum resuscitatorum, immutationis, quibus singulis nouas obiectiones praemittere nollem; sed de his cum nemine contendere par est, dummodo res salua sit, & CHRISTVS dormientium primitiae habeatur. Dormientes, quos haetenus cum S. SCHMIDIO (o) vocavi, E. SCHMIDIVS conuerit: qui obdormierunt; nec immerito, me iudice. Fons namque graecus habet prateritum, a quo vt discedamus, tantum abest, vt aliqua nos vrgeat necessitas, vt eidem potius insistere pressius, conueniens videatur. Licet enim & eorum, qui post CHRISTI tempus obdormiuerunt, & ad nouissimum vsque diem obdormiscent, primitiae sit CHRISTVS, id

B 2

mo-

(m) Diatribe de secta Kearaeorum C. IX. p. 122. ed. prioris; p. 258 poster. edit.

(n) l. c. ad I Tim. II. 18. p. 888 889.

(o) Defendit is hanc versionem Disp. de primitiis resurrectionis, fasc. disp. theol. p. 213. sqq. denuo recusa, §. 2.

monere tamen superfluum fuisset, cum qui prioribus, posterioribus non possit non antea. Pluris intererat ad CHRISTI gloriam, ut nemo eorum, qui ante illum obdormiuerant, ipsum praecurreret. Eos autem, qui obdormiuerunt, non omnes exanimis, sed in CHRISTO defunctos esse, ambigi nequit, cum partim non omnes demortui, sed soli pii dormire & quiescere in S. litteris dicantur Io. XI. 11. Apoc. XIV. 13.; partim de resurrectione non in genere, sed credentium, in specie hic agatur, id quod tum res ipsa, tum anteced. & conseq. contextus arguunt. Non alios quoque primitiis PAVLVVS adsociat, quam qui CHRISTI sunt v. 23, resurgentium ordinem explanaturus. *Τάγμα* enim nec proemia, nec corollas, aureolas atque laureolas, quas beatis Pontificii distribuunt (p); sed ordinem significat, prout vocabula *ἀπαρχὴ ἐπεισὶα εἶσα ἔσχατος* v. 23. 24. 26. satis loquuntur. Cl. SCHOETTGEN (q) tres resurgentium, facit classes, primam adsignans CHRISTO; secundam sanctis *Matth. XXVII. 52. 53.* resuscitatis; tertiam omnibus hominibus; tandem, ait, *hoc excipit τὸ τέλος*, totum agmen, der ganze helle Hauffe. Nimis haec quaesita & coacta, nec vni difficultati obnoxia videntur; longe tamen tolerabiliora sunt commentis I. W. PETERSENII, qui medium locum sanctis dedit ad regnum millenarium resurgentibus (r); id autem facilius in textum S. inferet, anticipata de chiliasino opinione obsessus, quam ex eo candidus efferet interpres. Particulae *εἶσα* & *ἐπεισὶα* ordinem quidem *1 Cor. XII. 28* insnuant; non autem *10* saeculorum interuallum exposcunt; sed haud raro actum continuum, aut paullo post sequentem, *Marc. VIII. 25. Io. XIII. 5. 1 Tim. II. 13.* denotant, imo cum *ἀμα* consistere possunt, *1 Thess. IV. 16. 17.* (f) Duplici igitur ordine ad quiescimus, quem DEVS ita disposuit, ut CHRISTVS sit primitiae; dehinc sequantur, qui CHRISTI sunt, eadem cum impiis hora e monumentis prodituri, *Io. V. 28. 29.* Primitias dum PAVLVVS memorat, ad V. Tri nos remittit primitias, quas Israëlitae offerre tenebantur. De discrimine inter fructus elaboratos & non elaboratos, primitias & primitiua, biccurim & terumoth, tenu-

(p) D. CALOVIUS *System. L. L. Theol. T. XII. p. 345. sqq.*

(q) *l. c. p. 662.*

(r) *Im vesten Grund des zukünftigen Reiches Christi P. I. Ep. III. p. 19. sqq. & in der Warheit des beyrliehen Reiches. I. C. P. I. p. 54.*

(f) D. ZELTNER *de subiectione Christi gloriosa §. V. p. 8. sqq.*

tenuphot & terumoth, eleuationes hinc inde ventilatas & seorsum atque deorsum, non adlatera motas, euoluantur antiquitatum S. V. T. scriptores (t) Adtingo tantum primitias Paschales, quæ consistebant in manipulo spicarum ex messe hordei demetendo, & coram Domino agitando, Leuit. XXIII. 10. (v), & cum Pentecostalibus confundendae non sunt. Non has, sed illus putari, res ipsa loquitur, & tantum non omnes largiuntur (x). Mihi sufficiat typum antitypo conferre Prae reliquis (z), duo seligenda sunt, quae huc faciunt, & in quibus primitiae CHRISTVM referunt. 1. prioritas temporis. Primitiae Paschales initium fuerunt messis, seu rerum metendo colligendarum, eoque nomine distinguuntur a biccurim Pentecostalibus *Leuit. XXIII. 10. 17.* (a) Ex quo factum est, vt ἀπαρχὴ in N. T. dicatur de omnibus iis, qui alios tempore antecedunt, *Rom. VIII. 23., XI. 16., XVI. 5. 1 Cor. XVI. 15, Iac. I. 18.* (b) Nec minus CHRISTVS tempore prior omnibus fuit, qui resurrexerunt, & resurgent, *primogenitus ex mortuis, Col. I. 18., primus ex resurrectione mortuorum, Aët. XXVI. 23.,* cui nemo antecessit vel antecessisse legitur. Tam in V. quidem, quam in N. T. quidam ante CHRISTVM resuscitati sunt; sed ad vitam naturalem, & denuo morituri, non ad gloriosam & perennem, de qua hic sermo est. 2. prioritas naturae & causae. Primitiae nouum terrae prouentum demetendi, eoque fruendi potestatem faciebant, nec, priusquam eae solenniter agitatae & oblatae essent, vel falcem in segetem immittere, vel quidquam annonae degustare, aut in proprios vsus conuertere cuiquam abs.

B 3

abs.

-
- (t) Prae ceteris celeberr. Lubec. Praesul, D. D. CARPZOV *apparatu historico-Critico* p. 611. sqq.
- (v) Nuper integram solennitatem copiose persecutus est Ven. D. D. DEYLING *Obs. S. P. V. p. 180* sqq.
- (x) Dissentire videtur D. VARENIVS *praef. de cadib. Mosaicis 1659.* excusis praemissa, *pl. C. 2. b.* MOSEN ante CHRISTVM resuscitatum esse, postea defensurus.
- (z) Plura habet DASSOVIUS *dissert. & Program. de emphasi s. vocum ex vet. histor. hebr. repetenda*, quae 1735. coniunctim prodierunt, *pag. 53.* sqq.
- (a) GVSSETIVS *Comment. L. Ebraicae* p. 1468.
- (b) ANT. BLACKWALL *Autqrib. S. classicis defensio & illustratio* p. 314. edit. 1736.

absque sacrilegio integrum erat, *Leuit. XXIII. 14.* Pariter CHRISTI vita nostra est vita *Io. XIV. 19.*, & per eum resurrectio mortuorum, *1 Cor. XV. 21.*, postquam mortem abrogavit, *2 Tim. I. 10* Hinc DEUS, qui Dominum resuscitavit, & nos per potentiam suam suscitabit, *1 Cor. VI. 14.* Vtraque prioritas arctissime cohaeret, nec diuelli potest, Vtramque etiam PAVLVM respexisse, nec dissentur plerique, ceteroquin dissentientes (c). Videtur tamen apostolus *v. 20.* prioritatem causae, quae *v. 21 & 22.* declaratur, & *v. 23* prioritatem temporis, quae nomine *ἁγία*, dinumeratione classium, & particulis adiectis insinuat, in animo magis habuisse. Quae cum ita sint, quid statuendum de iis erit, qui ante CHRISTVM resuscitati feruntur? Certe plurimi Theologi nostrates (d), MOSEN cum ELIA non in adsumto, sed proprio corpore *Matth. XVII. 3.* adparuisse, adeoque resuscitatum fuisse, sentiunt: quam opinionem post IO. HVLDERIC. HEIDENVM, Theol. Reformat. Halensem (e) data opera tuendam sibi sumit CI. CHRISTIAN. IO. LVDOLPH. REYSMANN (f). Adiungunt alii sanctos cum CHRISTO resuscitados, alii plures, de quibus videndus est Dn. GOTTLIEB WERNSDORFFIVS, hod. Professor Gedanens. clarissimus (g). Quaestionem non esse de fide, haud aegre largior; neque sententiam eorum, qui MOSEN resuscitatum esse sibi persuadent, omni specie destitutum censeo. Quo minus autem eidem calculum adiciam, obstat PAV-

(c) vt DANHAWERVS *hodosoph. edit. 1649.* & S. SCHMIDIUS *fascic. disp. disp. VII. ad b. l. § VII. p. 224.*

(d) Nonnullos excitat Ven. D. D. HEVMANN *disp. de praecipua causa, ob quam discipulis Christi tribus se conspiciendos praebuerunt, atque audiendos MOSES & ELIAS §. VII., dissert. Sylloge T. I. P. I. p. 98.* Obiter his addo HVNNIVM *thes. Euang. ad Matth. XVII. p. 205.* & *thes. Epistol. ad 1 Cor. XV. p. 250.* VARENIVM *praef. citat.* & S. SCHMIDIUM *diff. adlegata, qui p. 225. alios in partes vocat.*

(e) *Dissert. de resusc. Mosi 1723.*

(f) *Dissert. inaug. de Mose resuscitato, & tam corpore, quam anima gloriae consorte 1747.*

(g) *Quaest. Academicar. Exerc. I., qua excutitur quaestio: utrum forsitan nonnulli pii ante diem extremum resurgant? secundum opinionem Danhaueri 1740.* De DANHAWERl opinione euolui meretur D. FECHTIVS *lectionib. in Syllog. p. 572. sqq.*

PAVLVS, CHRISTVM ratione temporis primitias adpeilans. Leue hoc argumentum ducunt doctiff. Dn. WERNSDORFFIVS, & Réu. REYSMANNVS (h), qui primitias per principem & autorem interpretantur. Imo prior de Patribus, qui hac ratione vtuntur, iudicat, *bonos illos viros non intellexisse, cur CHRISTVS ἀπαρχή vocetur?* (i) Plus roboris verbis apostolicis inesse sensit D. S. SCHMIDIVS, ideoque omnem mouet lapidem, vt ex primitiarum indole declaret, quo pacto CHRISTVS primitiae dici possit, tamen si ante eum alii resuscitati fuerint. Distinguit inter separationem s. destinationem, & in templum adlationem s. oblationem (k). At sola separatione primitiae non constituebantur, imo non nisi ante oblationem & agitationem messi locus fuit. Neque CHRISTVS a PAVLO hic spectatur, prout ab aeterno destinatus fuit; sed ratione actualis exhibitionis & resurrectionis v. 20. Instat vir perspicacissimus, oblationem differri potuisse; ipse vero confitetur, hoc rarius & extraordinarium fuisse, a quo typi S. scripturae desumi non solent. Neque tamen repugnauero, si resurrectio quorundam extraordinaria tam perspicue doceri possit (l), quam extraordinaria primitiarum oblatio. Lege enim ordinaria sanctum erat, vt manipulus hordei circa finem diei XV separatus, & mex sub initium diei XVI, ab obeunte sole computandi, demessus, eodem die in sanctuarium deportatus coram Domino ageretur. Incidit ista festiuitas in hunc ipsum diem, in quo nostrum peragimus Pascha, nobisque summa illius beneficia in memoriam reuocat, quod CHRISTVS hodie seipsum resuscitatum instar primitiarum leauit, & in plenam nos messem bonorum resurrectionis suae dimisit. Solennitate sua Israelitae gratum animum publice profitebantur, se scilicet terrae Cananaeae possessionem, eiusque fertilitatem cum frugibus recentibus DEO adeptam referre. Neque nos officii nostri immemores hodie esse decet, qui non corporalibus tantum, sed

(h) *l. c.* § XXIV. p. 29. 30.

(i) *l. c.* p. 12, 13.

(k) *Diff. cit. de primitiis resurrect.* §. VII. p. 223.

(l) compar. S. R. Dn. D. IOACH. HENR. PRIES, *diss. inaug. de non-consummatibus Patribus V. T.* p. 44. 45, vbi dissentientium argumenta summam conficiuntur.

fed quam maxime spiritualibus & coelestibus per CHRISTVM potiti sumus bonis. Grates ei non minus ore, quam corde persoluamus, in spiritu mentis, fide & pietate Supremum Numen celebrantes. Benedictus DEVS & Pater Domini nostri IESV CHRISTI, qui iuxta multam suam misericordiam regeneravit nos in spem viam per resurrectionem IESV CHRISTI ex mortuis!

P. P. SVB SIGILLO ACADEMICO,
FER. I. PASCHAT. A. C. MDCCXLVIII.

PAVLVS, CHRISTVM ratione temporis primitias adpe hoc argumentum ducunt doctiff. Dn. WERNSDORFFIV REYSMANNVS (h), qui primitias per principem & autor tantur. Imo prior de Paribus, qui hac ratione vtuntur, illos viros non intellexisse, cur CHRISTVS ἀπαρχή vocetur roboris verbis apostolicis inesse sensit D. S. SCHMIDIVS mnem mouet lapidem, vt ex primitiarum indole declar CHRISTVS primitiae dici possit, tamen si ante eum alii erint. Distinguit inter separationem s. destinationem, & adlationem s. oblationem (k). At sola separatione primit stituebantur, imo non nisi ante oblationem & agitationem fuit. Neque CHRISTVS a PAVLO hic spectatur, pro destinatus fuit; sed ratione actualis exhibitionis & resurre Instat vir perspicacissimus, oblationem differri potuisse; ip fitetur, hoc rarius & extraordinarium fuisse, a quo typi S. fumi non solent. Neque tamen repugnauero, si resurre dam extraordinaria tam perspicue doceri possit (l), quam e primitiarum oblatio. Lege enim ordinaria sanctum erat lus hordei circa finem diei XV separatus, & mox sub init ab obeunte sole computandi, demersus, eodem die in san portatus coram Domino agitaretur. Incidit ista festiuitas in diem, in quo nostrum peragimus Pascha, nobisque summa in in memoriam reuocat, quod CHRISTVS hodie seipsum res star primitiarum leuauit, & in plenam nos messem bonoru onis suae dimisit. Solennitate sua Israelitae gratum anu profitebantur, se scilicet terrae Cananaeae possessionem, e litatem cum frugibus recentibus DEO adeptam referre. officii nostri immemores hodie esse decet, qui non corpora

(h) l. c. § XXIV. p. 29. 30.

(i) l. c. p. 12. 13.

(k) *Diff. cit. de primitiis resurrect. §. VII. p. 223.*

(l) compar. S. R. Dn. D. IOACH. HENR. PRIVES, *disp. inau summatum Patribus V. T. p. 44. 45*, vbi dissentientium arg matum conficiuntur.

